

Чорний М. М.

аспірант кафедри психології і
соціальної роботи ТНЕУ

Науковий керівник:

Фурман А.В.

доктор психологічних наук,
професор, завідувач кафедри психології і
соціальної роботи ТНЕУ

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ІНТЕНЦІЙНОСТІ З ПРОФЕСІЙНОЮ СПРЯМОВАНІСТЮ ТА ПРІОРИТЕТАМИ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Спрямованість – це система мотивів особистості, які спонукають її діяти відповідно до своїх поглядів, принципів, світогляду. Основна роль у спрямованості особистості належить усвідомленим мотивам та інтенційності. Визначальна роль в актуалізації свідомості належить інтенційності [7].

Феномен свідомості є винятково складним предметом пізнання як для філософів, так пізніше і для науковців-психологів (див. [5]). Оригінальне дослідження здійснене Ароном Гурвічем (див. [1]) у 1940 р., що завершується *кореляційною концепцією свідомості*, підґрунтя якої становило критичне методологічне настановлення: «... *свідомість* не варто плутати із звичайною одновимірною сферою, утвореною з актів як реальних психічних подій, які співіснують і слідуєть один за одним. Її радше належить розглядати як *кореляцію, співвіднесеність чи паралелізм* між площиною актів, психічних подій, ноез і другою площиною, яка є площиною сенсу (ноем)...» [5, с. 18].

Інтенційність і значення мовних виразів безпосередньо пов'язуються майже у всіх роботах англо-американських авторів. Проблему інтенційності мовних виразів можна сформулювати таким чином: що є її джерелом, інтенційність свідомості або зовнішній світ? Теорії такого типу досі є домінуючими в англо-американській філософії, психології, а дискусії про їх обґрунтованість ведуться до цього дня (див. детально [1; 2; 4; 5; 7]).

Знаючи методологічну основу інтенційності, сучасний педагог зможе більш якісно забезпечувати індивідуальний підхід до учня, здійснювати ранню діагностику та сприяти формуванню його професійної спрямованості.

Сучасному аналізу прояву інтенційних станів у мові присвячені роботи таких дослідників, як О. А. Алімурадов, К.-А. Апель, А. А. Богатирьов, А. В. Бондарко, Л. А. Брусенского, Л. В. Курочкіна, А. І. Дунів, Е. В. Заюково, Б. Т. Карімова, О. І. Кулько, М. К. Любимова, А. В. Маєрова, Ф. Х. Ніссен, Дж. Серль, М. Є. Соболева, Л. В. Фролкін J. Du. Bois, A. Duranti, S. Karpner, W. E. Lyons, J. Nuyts. J. Habermas і ін.; у психологічній антропології – С. В. Лур'є, RA Shweder; у психології – Д. Винник, А. Гурвіч, Д. Деннет, В. Кебуладзе, С. Кримський, В. Лях, М. Мамардашвілі, А. В. Фурман, J. Hoffmann, J. Knobe, B. F. Malle, A. Stock; у психолінгвістиці – Н. А. Алма,

Е. Бейтс.

Мета полягає в експериментальному дослідженні спрямованості особистості та встановленні взаємозв'язку між інтенційністю та типом професійної спрямованості особистості, особливостями, специфікою, пріоритетами освітньої діяльності.

Свідомість породжує інтерес, потребу, ідею, мотив, які знаходять своє відображення у відповідному типі спрямованості на певний вид діяльності, який забезпечить їх реалізацію та задоволення проявлених потреб особистості.

Науковці є прихильниками теорії про те, що усвідомлені стани психіки є власне своєрідний інтенційний стан, стверджуючи таким чином, що свідомість залежить від інтенційності. Свідомість тісно пов'язана з мовою та інтенційністю (спрямованістю на об'єкт, ставленням до нього) [1; 2; 4; 7].

Взаємозв'язок інтенційності з професійною спрямованістю особистості та особливостями, специфікою, пріоритетами трудової (освітньої) діяльності нами досліджено шляхом емпіричного порівняння типу спрямованості (інтенційності) та характеристикою змісту професійної діяльності за визначеною спеціальністю.

У своєму дослідженні ми застосували методику діагностики спрямованості особистості автор Б. Басс, адаптація І. Кіт. Орієнтаційний тест для визначення особистісної спрямованості вперше опублікований Б. Бассом у 1967 р. У 1989 адаптований І. Кіт [3]. За допомогою методики виявляються такі типи спрямованості:

1. Спрямованість на себе (С) – орієнтація на пряму винагороду і задоволення безвідносно до роботи і співробітників, агресивність у досягненні статусу, владність, схильність до суперництва, дратівливість, тривожність, інтровертованість.

2. Спрямованість на інших (І) – прагнення за будь-яких умов підтримувати хороші стосунки з людьми, орієнтація на спільну діяльність, але часто у шкоду виконанню конкретних завдань або наданню щирої допомоги людям, орієнтація на соціальне схвалення, залежність від групи, потреба в прихильності і емоційних стосунках з людьми.

3. Спрямованість на діяльність (Д) – зацікавленість у вирішенні ділових проблем, виконання роботи якнайкраще, орієнтація на ділову співпрацю, здатність відстоювати в інтересах справи власну думку.

Інтенційність особистості проявляється у її риторичності. В мовленнєвих висловах людини періодично з'являтимуться слова, приклади, алегорії і тд., не пов'язані на пряму із змістом повідомлення, проте пов'язані із інтенційністю людини, її істинними інтересами, намірами, мотивами, спрямованістю. Одним із методів дослідження інтенційності людини є психо-вербальний аналіз її риторичності.

Ми провели емпіричне дослідження інтенційності свідомості студентів різних спеціальностей. Дослідження проводилось на базі ТНПУ ім. В. Гнатюка. У дослідженні взяли участь студенти 4 курсу факультету мистецтв спеціальності сценічне мистецтво та інженерно-педагогічного факультету спеціальності трудове навчання та технології.

Висновки. Нами було виявлено відмінності у виявлених типах спрямованості студентів різних спеціальностей.

Для студентів факультету мистецтв спеціальності сценічне мистецтво виявився домінуючим тип спрямованості на себе 50%, в меншій мірі 33,3% на інших і найменше на діяльність 16,7%.

Ураховуючи особливості специфіку, пріоритети трудової професійної діяльності актора театру, інтенційність студентів (майбутніх акторів) у переважаючій більшості спрямована на себе, власний образ як елемент професійної майстерності.

У той час, коли у студентів інженерно-педагогічного факультету спеціальності трудове навчання та технології домінуючим виявився тип спрямованості на діяльність 66,7%, у меншій мірі на інших 20% і найменшою виявилась спрямованість на себе 13,3%.

Ураховуючи особливості, специфіку, пріоритети трудової професійної діяльності технолога, інтенційність студентів (майбутніх технологів) в переважаючій більшості спрямована на сам процес діяльності як елемент професійної майстерності.

Результати дослідження підтвердили, що інтенційність проявляється в мовленнєвих висловах.

1. Інтенційність стану може бути вербалізованою за допомогою системи мовних засобів в процесі участі особистості в соціальних практиках.

2. Пропозиційний зміст у мовленнєвих висловах репрезентує певний стан справ соціальної практики, за участю в якій носії мови приписують один одному певні інтенційні установки.

3. Інтенційні стани в мовленнєвому вислові можуть бути вербалізовані за допомогою різнорівневих мовних одиниць: інтенційних дієслів, а також утворених від них іменники і субстантивіровані інфінітиви, модальних слів, транспозиція граматичних форм теперішнього часу, стійких граматизованих словосполучень, що включають інтенційні дієслова.

4. Соціальна природа інтенційних станів і їх вербалізація в мовленнєвих висловах як фрагменті дискурсу сприяють тому, що в мовленнєвих висловах формується особливе інтенційне значення, актуальне тільки в певний момент історичного розвитку мовної спільноти.

5. Встановлення інтенційного значення, репрезентовані в мовленнєвих висловах як фрагменті дискурсу, здійснюється на основі дискурс-аналізу, що включає етапи семантизації, номіналізації, експлікації інтенційного стану і визначення інтенційного значення.

Результати нашого дослідження підтверджують гіпотезу про взаємозв'язок інтенційності з професійною спрямованістю особистості та особливостями, специфікою, пріоритетами трудової (навчальної діяльності).

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розробці психодіагностичного комплексу для дослідження особливостей інтенційності у представників різних соціальних та професійних сфер.

Література

1. Гурвіч А. Щодо інтенційності свідомості / Арон Гурвіч // Філософська

думка. – 2015. – № 5. – С.14-29.

2. Кримський С. Б. Під сигнатурою Софії / Сергій Борисович Кримський. – Київ.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – 367 с.

3. Левченко М. В. Психодиагностические тесты для психологов / М. В. Левченко. – К.: Киевский государственный институт им. М. Горького, 1989. – 107с.

4. Мамардашвили М. К. Как я понимаю философию / Мораб Константинович Мамардашвили. – [2-е узд., измен. и доп.] /сост. и общ.ред. Ю. П. Сенокосова. – М.: Изд. группа «Прогресс», «Культура», 1992. – 416 с.

5. Фурман А. В. Свідомість як рамкова умова пізнання і методологування / Анатолій Васильович Фурман // Психологія і суспільство, 2017. – №4(70). – С. 16-38.

6. Чорний М.М. Проблема евристичності методологічних підходів до вивчення особистості у психології / М. М. Чорний // Вітакультурний млин. – Тернопіль: ВПЦ «Економічна думка ТНЕУ». – 2016 – Модуль 18 – С.71-76.

7. Чорний М. М. Іntenційність свідомості як чинник спрямованості особистості / М. М. Чорний // Магістерський науковий вісник. – № 31. – Тернопіль: «ТНПУ ім. В. Гнатюка», 2018 – С. 91-94.

УДК 378.01

Ханенко С.В.

спеціаліст I категорії, практичний психолог

Тернопільського НВК № 35

hanenosvitlana18@gmail.com

САМОАНАЛІЗ УРОКУ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА

Постановка проблеми. В умовах модернізації системи освіти особлива увага приділяється реалізації компетентного підходу в освітньому процесі. Сьогодні сучасне суспільство потребує не вузьких спеціалістів – носіїв окремих виробничих функцій, а всебічно розвинених, соціально активних особистостей, які мають фундаментальну наукову освіту, багату внутрішню культуру, відкриті інноваціям, які уміють діяти адекватно у відповідних ситуаціях, застосовуючи ці знання і беручи відповідальність за певну діяльність. Отже, актуальність підвищення психологічної компетентності вчителя полягає в тому, що на якому б етапі свого професійного розвитку не знаходився педагог-професіонал, він ніколи не може вважати свою професійну концепцію остаточно завершеною.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Важливість психологічної компетентності розглядали чимало науковців (О. Д. Алферова, Н. Ф. Босак, І. В. Безпалько, Ю. В. Головач, М. І. Лук'янова, С. Д. Максименко, О. А. Палій, В. А. Родіонов та ін.), у яких психолого-педагогічна компетентність вчителя розглядається як відносно самостійна й важлива підсистема професійної компетентності. Становлення вчителя – це передусім формування його як особистості і лише потім – як професійного працівника, що володіє